

VU Research Portal

French security and defense under Sarkozy and Chirac

Ostermann, F.

2015

document version

Publisher's PDF, also known as Version of record

[Link to publication in VU Research Portal](#)

citation for published version (APA)

Ostermann, F. (2015). *French security and defense under Sarkozy and Chirac: The discursive reconstruction of autonomy, integration, and identity*. [PhD-Thesis – Research external, graduation internal, Vrije Universiteit Amsterdam]. CPI – Wöhrman Printservices B.V.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal ?

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

E-mail address:

vuresearchportal.ub@vu.nl

Falk Ostermann

Franse Veiligheid en Defensie onder Sarkozy en Chirac.

De discursieve reconstructie van autonomie, integratie en identiteit.

PhD thesis, April 2015

promotor: prof. dr. Wolfgang Wagner

leescommissie: dr. Rainer Baumann (University of Duisburg-Essen), prof. dr. ben Crum (VU University Amsterdam), prof. dr. David Howarth (University of Essex), prof. dr. Patrick Thaddeus Jackson (American University), prof. dr. Wouter Werner (VU University Amsterdam)

Vrije Universiteit Amsterdam
Faculteit der Sociale Wetenschappen
Afdeling Bestuurswetenschappen en Politicologie

Deze studie beoogt de specifieke configuraties van op autonomie en integratie gericht veiligheids- en defensiebeleid van Frankrijk, ten tijde van president Jacques Chirac en president Nicolas Sarkozy, te begrijpen en verklaren, evenals hoe dit beleid veranderde. Daartoe richt deze studie zich op Europese veiligheid en defensie en de NAVO als de centrale terreinen van het Frans veiligheids- en defensiebeleid. De studie probeert een antwoord te bieden op de vragen of er continuïteit of verandering is in 1) het Franse veiligheids- en defensiebeleid en 2) haar onderliggende buitenlandse beleidsidentiteit.

Het theoretisch kader van de Essex School met haar *logics*-benadering maakt het mogelijk om sociale regels en discursieve structuren te analyseren in samenhang met politieke *agency*. Deze benadering kan, in combinatie met interpretatieve methoden, verschillende discursieve elementen tegen elkaar afwegen en verklaren waarom een bepaald project werd gekozen ten koste van een andere. De studie gaat verder dan de analyse van taal als retoriek en integreert dit in een verklarend proces. Vanuit een constructivistisch perspectief neemt deze studie een onbevooroordeelde positie in ten opzichte van materiële en ideële factoren. De studie combineert de *state of the art* over Frans exceptionalisme met een grondig onderzoek naar politieke strijd en *performances* van macht die gebruik maken van deze ideeën voor beleidsvorming. Door middel van dit raamwerk kunnen beleidsvorming en identiteitsconstructie tegelijkertijd worden geanalyseerd door discours als een explanans te gebruiken voor twee verschillende maar verbonden explananda.

De dissertatie houdt zich bezig met twee case studies over het NAVO re-integratie beleid van Chirac (1995-97) en Sarkozy (2007-09) en één over de Libische oorlog (2011-12) om de verbanden tussen Europese en trans-Atlantische veiligheidsconcepties te begrijpen. Ik betoog dat re-integratie in de NAVO er meer toe deed dan waarnemers oorspronkelijk dachten, omdat het was ingebed in een verandering van Frans veiligheids- en defensiebeleid in Europa en haar *identity narratives*. De studie laat zien dat de Franse benadering van dit beleid, vanwege grote teleurstellingen met de stilstand van de EU, grotendeels ontdaan was

van haar identiteitsdimensie en aanzienlijk was genormaliseerd en pragmatischer was geworden. De originele bedoeling van NAVO re-integratie wordt hierdoor veranderd in een normale optie voor het Franse veiligheids- en defensiebeleid. De omvang van op integratie gericht beleid is dus toegenomen, terwijl de relevantie van autonomie is afgenomen. Daarom is de Franse buitenlands beleid identiteit en het terrein van gepaste beleidskeuzes veranderd op een manier die over het hoofd is gezien door eerdere verklaringen. Frankrijk's normatieve rationaliteiten (Hopf 2002, 16ff.) zijn verschoven.

Deel I, hoofdstuk 1, presenteert onderzoek naar de Franse buitenlands beleid identiteit en het hieruit voortvloeiende veiligheids- en defensiebeleid. Het hoofdstuk bespreekt het meerlaagse Gaullistische concept van autonomie met betrekking tot Europese beleidskeuzes en de Atlantische Alliantie. Het hoofdstuk gebruikt deze erfenis om de voorkeur voor Europese samenwerking te verklaren in tegenstelling tot integratie in de NAVO en het tonen van te nauwe banden met de VS; het meest prominente symbool van deze terughoudendheid was de Gaulle's beslissing om de NAVO commando structuren te verlaten. Bestaand onderzoek onthult hoe deze configuratie van beleid functioneerde als *raison d'état* van het Franse buitenlands beleid tot na het einde van de Koude Oorlog. Bestaand onderzoek laat zien hoe Frankrijk, met de 1989/91 waterscheiding ophanden, zijn autonomie benadering openstelde voor Europese samenwerking en integratie, maar tegelijkertijd haar afstand tot de NAVO en de Amerikanen, gedurende het begin van de 21^e eeuw, behield. In deze context neemt het belang van het wetenschappelijke debat tussen ideële verklarende factoren en rationale keuze benaderingen toe. Met betrekking tot Sarkozy's NAVO re-integratie beleid in 2007 wordt gesteld dat een te grote nadruk op continuïteit de verandering verhuult die tijdens deze jaren in de Franse buitenlandse identiteit opkomt. Het hoofdstuk zet uiteen dat een discours analyse, die het onderzoek van "*self-interpretations*" (Glynos and Howarth 2007) combineert met taalkundige methoden, de studie van het Franse veiligheids- en defensie beleid en haar identiteit mogelijk maakt.

Hoofdstuk 2 gaat dieper in op constructivisme en discours analyse als de methodologische fundamente van deze dissertatie. Het beargumenteert waarom de poststructuralistische, discursieve traditie van de constructivistische wetenschap de voorkeur verdient boven culturele benaderingen als conceptueel raamwerk; de belangrijkste reden hiervoor is de conceptualisering van (in)stabiliteit en openheid in de discursieve traditie, die het mogelijk maakt om politieke strijd om hegemonie beter vast te leggen, en een dieper begrip biedt van continuïteit en verandering op verschillende niveaus. Het hoofdstuk vervolgt met een bespreking van Foucault, Kritische Discours Analyse (CDA), en de Essex School. Ik kies voor laatstgenoemde als het primaire, poststructuralistische methodologische raamwerk voor mijn analyse omdat het mij in staat stelt een onbevooroordeelde analyse te maken van zowel structuur als *agency* in een intersubjectieve setting.

Nadat het methodologisch kader is vastgesteld, verdiept hoofdstuk 3 het debat over de discursieve verklarende benadering. Het beschrijft deze benadering als een interpretatieve process-tracing. Daarom begint dit hoofdstuk met een nadere bespreking van de mechanisme-literatuur en wordt gekozen voor het begrijpen van mechanismen als analytische constructen die de onderzoeker helpen ervaring te structureren. Ik stel dat de theoretische benadering van de Essex School en haar *logics approach* (de sociale, de politieke, en de *fantasmatic logics*) zowel *agency* als structuur kan analyseren. Ik stel dat de presentatie van Glynos en Howarth van *fantasmatic logics* geoperationaliseerd moet worden met de technieken van de traditie van Interpretatieve Beleidsanalyse. Framing, narratives, en metaforen worden geïntroduceerd als onderzoekstechnieken. Naast hun letterlijke betekenis en status als analytische eenheden, worden narratives ook geconceptualiseerd als verklaringsstrategieën die consistent zijn met de taalkundige

epistemologie. Het hoofdstuk sluit af met nog drie secties over mijn Foucauldiaanse kijk op kritische analyse, case selectie, en de praktische uitvoering van het onderzoeksproces. De laatste sectie beschrijft het empirische materiaal van presidentiële en parlementaire documenten dat is gekozen voor de discours analyse, en hoe het is bewerkt.

Deel II van de dissertatie begint met een introductie die de empirische analyse in verschillende contexten plaats. Ten eerste worden de institutionele en *agentive* kenmerken van het Frans buitenlandsbeleid discours (zijn *structuur*) uitgelegd. De centrale plaats van het presidentiële en uitvoerende leiderschap in buitenlands, veiligheids- en defensiebeleid wordt bevestigd, maar recentere constitutionele veranderingen hebben de macht van het parlement versterkt. Ten tweede wordt een overzicht van het Franse partijstelsel gegeven om de posities die in het discours worden ingenomen begrijpelijker te maken.

Hoofdstuk 4 levert de eerste van de drie discours analyses van het Franse NAVO en Europees/EU beleid in veiligheid en defensie. Het start met de mislukte poging van president Chirac tot NAVO re-integratie tussen 1995 en 1997 en de lancering van GVDDB. De analyse bespreekt hoe het NAVO re-integratie beleid betrekking heeft op de lessen van het einde van de Koude Oorlog, de rol van de VS in de nieuwe wereld orde, en hoe Frankrijk zich daartoe kan verhouden. Waar de rechtse meerderheid stelt dat deze veranderingen in de wereldorde re-integratie mogelijk maken zonder het Gaullisme op te geven, wordt re-integratie voornamelijk gehinderd aan de linkerzijde door representaties van VS dominantie en processen van *othering* van de Amerikanen. Alleen in de EU kan *grandeur*, autonomie en het behoud van een wereldrol voor Frankrijk worden verzoend. Met het bespreken van het Europese veiligheids- en defensiebeleid wordt duidelijk dat *Europe puissance* wordt gebouwd op een politiek identiteitsproject van het politieke centrum dat bestaat uit zowel significante stappen van institutionalisering als verbetering van capaciteiten. Echter, met betrekking tot de NAVO zijn de vragen over de Europeanisering van de NAVO als voorwaarde voor re-integratie en beraadslagingen over autonomie en invloed nog steeds centrale en belangrijke discursieve strijdtonelen tussen de twee politieke projecten. Terwijl rechts stelt dat integratie meer invloed betekent, ziet links, als het al een optie voor hen is, dit alleen als een optie in Europa. Deze verschillen helpen ons om in te schatten welke rol autonomie speelt als sociale logica. Het mislukken van re-integratie wordt verklaard in de context van de komst van *cohabitation* en het reactiveren van een latente aanwezigheid van VS dominantie in de rechtse meerderheid gecombineerd met de zoektocht naar Europese autonomie tegenover NAVO-integratie.

Hoofdstuk 5 onderzoekt het re-integratiebeleid van president Sarkozy tussen 2007 en 2009, en zijn samenhang met het Europese veiligheids- en defensiebeleid. Het laat zien dat het discours over NAVO en diens connectie met de Franse identiteit en beleid niets van zijn levendigheid tussen de twee tegengestelde politieke kampen heeft verloren. Echter, meer effectiviteit en het bereiken van *actorness-capabilities* worden gevestigd als belangrijke discursieve regels tegenover een nauw begrip van autonomie (zij duiden een nieuwe sociale logica aan). Dit krachtige discours op rechts wordt gewijzigd door een nieuw concept van toetreding tot de eigen democratische, westerse familie door middel van NAVO re-integratie. Tegen deze achtergrond wordt autonomie niet als verloren beschouwd, invloed kan worden gewonnen, en in plaats van een bedreiging voor *grandeur* wordt gesteld dat het gered moet worden door re-integratie. De balans in het Gaullisme tussen autonomie en het zoeken van invloed is dus veranderd ten gunste van laatstgenoemde. Dus, re-integratie is niet in tegenspraak met de nog steeds krachtige vraag naar *Europe puissance*, institutionalisering en beleid ter verbetering van de capaciteiten. Echter, er is een, vooralsnog grotendeels niet erkende, ontwikkeling gaande dat zich weg beweegt van de nadruk op institutionalisering als onderdeel van het Europese identiteitsproject in het

politieke centrum, en in plaats daarvan de voorkeur geeft aan pragmatische vooruitgang en effectieve *actorness*. Het vernieuwen van Franco-Britse samenwerking wordt geanalyseerd als een bijdrage, inter alia, aan deze verschuiving. Vanwege het onder-theoretiseren van deze ideële verandering in de bestaande literatuur, is de symbolische relevantie van NAVO-integratie niet correct in acht genomen bij continuïteitsverklaringen, en sterke onenigheid prevaleert tussen de discursieve *agents* zelf. Echter, als gevolg van deze ontwikkelingen verslapt de rechtervleugel haar sterke conditionaliteit van NAVO-integratie op NAVO's voorafgaande Europeanisering, en zij vat re-integratie veeleer op als een kans om het GVDB verder te duwen. Integratie wordt een antwoord bij gebrek aan beter om veiligheids- en defensie issues naar behoren te managen. Met deze institutioneel meer onverschillige kijk op integratie en coöperatie wordt het terrein van gepaste beleidskeuzes geherdefinieerd, en de relevantie van autonomie in de sociale logica van het discours neemt af.

Hoofdstuk 6 behandelt niet zozeer een institutioneel beleidsissue en de gevolgen daarvan op identiteit, maar kijkt voornamelijk naar hoe de voorheen geanalyseerde identiteitsconstructie op de proef wordt gesteld in een crisis situatie, de Libische Oorlog. Er wordt gesteld dat dit een beslissend moment was omdat, enerzijds, Europese actie politiek onmogelijk was, en, anderzijds, de NAVO gekozen werd als institutioneel raamwerk voor een *coalition of the willing*. Deze situatie was een probleem voor de effectiviteit en *actorness* regels die zo centraal waren komen te staan in het discours over het GVDB. De centraal linkse Socialisten en Radicals hebben hun NAVO en VS kritiek aanzienlijk afgezwakt in het kielzog van deze Europese teleurstellingen, wat theoretisch gezien duidt op een verschuiving in de politieke logica. Er wordt gesteld dat, hoewel de Franse specificiteit nog steeds wordt overgebracht naar Europa, het politieke project van *Europe puissance* door de EU en het GVDB ernstig wordt uitgedaagd. Op hetzelfde moment wordt een bepaalde ontspannenheid jegens de NAVO ontwikkeld. De identiteitsdimensie en *narrative* van het GVDB worden praktisch geëvacueerd uit het discours ten koste van het opnieuw duiden van veiligheids- en defensie samenwerking en integratie langs pragmatische lijnen. Dit getuigt van een nieuwe structuur van de politieke logica van het discours dat zich op een nieuwe manier uitstrekt naar de Atlantische Alliantie. Franco-Britse samenwerking is in een nieuwe mate geïntensifieerd, inclusief gedeeltelijke nucleaire integratie, het verder herdefiniëren en *de-complexing* van het terrein van gepaste beleidskeuzes tussen de NAVO, Europa, en de EU. NAVO re-integratie wordt dus opnieuw betekenis gegeven *after the fact*. Al met al is de Gaullistische erfenis aanzienlijk omgevormd onder Sarkozy.

De conclusies van deze dissertatie vat de resultaten van deze studie samen en benadrukt de bijdrage van deze poststructuralistische, discours-analytische benadering aan de studie van de Franse buitenlands beleid identiteit en de verklaring van buitenlands beleidvorming. In een epiloog wordt een *outlook* geboden op het presidentschap van Socialist François Hollande, die aan de macht kwam in Mei 2012. Dit is gedaan om de claim van fundamentele beleids- en identiteitsverandering te bekrachtigen. Het vonnis is volledig bevestigend: Hollande heeft geen veranderingen aangebracht aan de nieuwe Sarkozyaanse erfenis, maar zette zijn beleid grotendeels voort.

Bibliografie

- Glynos, Jason, and David R. Howarth. 2007. *Logics of Critical Explanation in Social and Political Theory*. Abingdon and New York: Routledge.
- Hopf, Ted. 2002. *Social Construction of International Politics: Identities & Foreign Policies. Moscow, 1955 and 1999*. Ithaca (NY): Cornell University Press.